

Praha 13. 5. 2010

15

Činnost ambulantních psychiatrických zařízení v roce 2009

Activity of out-patient establishments of psychiatric care in 2009

Souhrn

Počet ambulantních psychiatrických ošetření-vyšetření vzrostl oproti předchozímu roku o 2 % (tj. na 2 609 928 vyšetření). Nárůst byl zaznamenán také u počtu prvních ošetření (o necelé 4 %). Celkově bylo v roce 2009 ošetřeno 482 970 pacientů, psychiatrickou péčí vyhledávaly častěji ženy. Aktuální informace o činnosti oboru psychiatrie přináší také údaje o struktuře prvních ošetření v ambulantních psychiatrických zařízeních, mírách incidence a prevalence vybraných skupin psychiatrických diagnóz a jejich regionální diferenciaci a o počtech vyšetření na HIV, HAV, HBsAg a HCV provedených na ambulantních odděleních a pracovištích psychiatrie a sexuologie.

Summary

Number of psychiatric examinations has decreased about 2 % since previous year (it is exactly 2 609 928 examinations), but growing number of the first psychiatric examinations in out-patient care has been founded (about 4 %). Altogether 482 970 patients were treated in 2009; women often needed psychiatric care. Actual information about activity in branch of psychiatry contents also data about structure of the first psychiatric examinations in out-patient care, incidence and prevalence of selected psychiatric groups of diagnoses and their regional dislocation and about number of examinations on HIV, HAV, HBsAg and HCV realised in psychiatric departments and establishments of out-patient care.

Aktuální informace o činnosti oboru psychiatrie čerpá z údajů pravidelného ročního sběru dat v rámci programu statistických zjišťování NZIS, konkrétně z ročního výkazu o činnosti zdravotnických zařízení pro obor psychiatrie. Tento výkaz vyplňují každoročně všechna ambulantní pracoviště psychiatrie, ambulantní pracoviště AT, sexuologie, gerontopsychiatrie (včetně ambulantních částí nemocnic), zařízení poskytující parciální hospitalizaci (stacionáře), zařízení krizové intervence, pracoviště drogové závislosti, ambulantní pracoviště psychiatrických léčeben a zařízení pro léčbu drogových závislostí. Vyplňování se týká všech zdravotnických zařízení bez ohledu na jejich zřizovatele.

V roce 2009 bylo v České republice registrováno celkem 825 ambulantních oddělení a pracovišť psychiatrie (o téměř 3 % více než v roce 2008, tj. o 23 zařízení). Návratnost výkazu byla téměř 94 %, přibližně stejná jako v předchozích letech.

Činnost na odděleních a pracovištích psychiatrie zajišťovalo v roce 2009 celkem 1 270,82 odborných pracovníků (průměrný roční přepočtený počet pracovníků včetně smluvních pracovníků). Z celkového počtu těchto pracovníků bylo 730,83 lékařů, z nich 702,81 mělo specializaci v oboru psychiatrie. Počet zdravotnických pracovníků nelékařů s odbornou způsobilostí (ZPBD) činil 415,18 úvazku, psychologů 84,29 úvazku a ostatních odborných pracovníků 40,52 úvazku. Ve srovnání s rokem 2008 došlo k nárůstu přepočteného počtu úvazků odborných pracovníků o více než 3 %, tj. o 38,81 úvazku. V samostatných ordinacích lékařů specialistů poskytovalo péči více než 65 % z celkového

počtu odborných pracovníků, v ostatních ambulantních zařízeních téměř 7 % a v ambulantních částech lůžkových zařízení 28 % odborných pracovníků.

Celkem bylo na odděleních a pracovištích psychiatrie v roce 2009 provedeno 2 609 928 vyšetření-ošetření, téměř stejně jako v předešlém roce (nárůst o 2 %) a od roku 2000 jejich počet vzrostl o více než čtvrtinu. Celkem bylo ve sledovaném roce ošetřeno 482 970 pacientů (rovná se počtu prvních ošetření) a proti předešlému roku došlo k jejich nepatrnému nárůstu o 3,6 % (o 16 618 pacientů). Při porovnání s rokem 2000 dochází u dospělé populace k nárůstu počtu pacientů o téměř 39 % a rychleji roste počet žen než mužů. Počet pacientů ve věkové skupině 0–19 let během posledních devíti let klesl o téměř 2 %.

Stejně jako v předešlých letech i v roce 2009 vyhledaly psychiatrickou péči častěji ženy než muži. Jejich podíl na celkovém počtu vyšetření i na počtu prvních vyšetření činil přibližně 60 % a jejich podíl byl téměř stejný i při srovnání v jednotlivých krajích.

Nejčastějšími diagnózami, pro které byli ošetřeni pacienti v psychiatrických ordinacích, byly stejně jako v předešlých letech neurotické poruchy (39 %) a afektivní poruchy (19 %). Dalšími častými poruchami, které byly u pacientů diagnostikovány, byly organické duševní poruchy a schizofrenie, i když jejich výskyt byl v porovnání s předchozími skupinami diagnóz již nižší a podíl ošetření pro tato onemocnění byl u organických duševních chorob 11 % a u schizofrenie více než 8 %.

Proti předchozímu roku nedošlo, u většiny sledovaných diagnóz, k významnějšímu nárůstu či úbytku pacientů. Pouze u pacientů ošetřených na poruchy vyvolané ostatními psychoaktivními látkami došlo k růstu, a to o více než čtvrtinu proti předchozímu roku (o 2 676 pacientů). Tento nárůst ale není dán pouze nárůstem pacientů s problémy s ostatními psychoaktivními látkami, ale především přesnějším vykazováním těchto pacientů.

Statisticky je sledována prevalence (počet léčených pacientů v daném roce) u vybraných skupin diagnóz. Nejvyšší míra prevalence u vybraných psychiatrických diagnóz byla zjištěna, stejně jako v předchozích letech, u skupin diagnóz neurotické poruchy (183,6 ošetření na 10 tisíc obyvatel), afektivní poruchy (88,8 ošetření) a organické duševní poruchy (51,0 ošetření).

Celková míra prevalence byla nejvyšší v Hlavním městě Praze, kde je dobrá dostupnost zdravotnických zařízení (o 81 % vyšší než průměr za republiku) a v Olomouckém kraji (o 35 % vyšší). Hluboko pod celorepublikovým průměrem byl tento ukazatel v Karlovarském kraji (o 45 %) a ve Středočeském kraji, a to o 32 %. Je nutné upozornit, že pacienti jsou sledováni podle sídla zdravotnického zařízení, nikoli podle adresy trvalého bydliště.

Dále je sledována incidence (počet nově zjištěných onemocnění) u vybraných skupin diagnóz. Také tento ukazatel byl nejvyšší u neurotických poruch (44,5 % z celkového počtu nově zjištěných onemocnění), afektivních poruch (14,9 %) a u organických duševních poruch (12,8 %).

Míra incidence a prevalence u většiny vybraných psychiatrických diagnóz byla jednou z nejvyšších v Hlavním městě Praze, vyjma skupiny diagnóz mentální retardace, které jsou v tomto kraji už několik let hluboko pod celorepublikovým průměrem.

Míra incidence a prevalence nedosahovala maxima v Hlavním městě Praze především u diagnózy F10 - poruchy vyvolané alkoholem. Nejvyšší incidenci i prevalenci u této diagnózy měl Olomoucký kraj, a to dvakrát vyšší míru incidence a o 60 % vyšší prevalenci než průměr za ČR. Dále byly tyto ukazatele vyšší v ostatních krajích u skupiny diagnóz vývojové poruchy v dětství a adolescenci, kde byla nejvyšší míra incidence i prevalence

v Královéhradeckém kraji (incidence i prevalence o více než polovinu vyšší než celorepublikový průměr).

Z porovnání počtu pacientů v jednotlivých skupinách psychiatrických diagnóz podle pohlaví je zřejmé, že se ženy častěji potýkají s afektivními, neurotickými a organickými duševními poruchami, na kterých se podílejí od 63 % do 69 % z celkového počtu pacientů, a schizofrenií (více než 54 %). Muži jsou výrazně častěji ošetřováni v souvislosti se sexuálními poruchami/deviacemi, s poruchami vyvolanými alkoholem a ostatními psychoaktivními látkami a s vývojovými poruchami v dětství a adolescenci. Muži měli také významný podíl u vyšetření na diagnózu patologické hráčství (více než 90 % z 1 435 pacientů) a sexuální dysfunkce (tři čtvrtiny z 9 080 pacientů).

I přesto, že osoby do 20 let tvořily v roce 2008 pětinu z celkového počtu obyvatel ČR, byl jejich podíl u vybraných skupin diagnóz necelých 10 % z celkového počtu pacientů. Větší podíl těchto pacientů byl pouze u mentálních retardací, a to téměř jedna čtvrtina z celkového počtu pacientů s touto diagnózou, u neurčené duševní poruchy (více než 18 %) a u poruch vyvolaných ostatními psychoaktivními látkami (více než 11 % pacientů ve věkové skupině 0–19 let).

U dětí ve věku 0–14 let byly nejčastější diagnózou vývojové poruchy v dětství a adolescenci, mentální retardace a neurotické poruchy, pro které se léčilo dohromady téměř 85 % z celkového počtu pacientů této věkové kategorie.

Na ambulantních odděleních a pracovištích psychiatrie a sexuologie bylo ve sledovaném roce provedeno celkem 2 414 vyšetření na HIV, z toho u 6 osob byl provedený test pozitivní. Dále bylo vyšetřeno 2 396 vzorků na HAV (hepatitis A virus způsobující virový zánět jater typu A), 3 225 vzorků na HBsAg (australský antigen, jehož přítomnost svědčí o onemocnění, eventuálně o nosičství virového zánětu jater typu B) a 2 915 testů na HCV (hepatitis C virus způsobující virový zánět jater typu C). Pozitivní výsledek byl zjištěn u 178 vyšetření v případě HAV, 100 v případě HBsAg a 848 na virus HCV.

Ukazatelé o laboratorních vyšetřeních budou v následujícím roce zrušeny a postupně nahrazeny podrobnějším členěním některých vybraných skupin diagnóz. Jde především o samostatné sledování dg. F00 (demence u Alzheimerovy nemoci) a F01–F03 (ostatní demence) a sledování pacientů s poruchami příjmu potravy (dg. F50).

Po třech letech poklesu počtu vyšetření, došlo v roce 2008 k meziročnímu nárůstu celkového počtu ošetření-vyšetření, a to o 2% (o 59 748 vyšetření). Vzrostl také počet prvních vyšetření, tedy počet vyšetřených pacientů na duševní poruchy, o necelá 4 % (o 16 618 pacientů). K významnějšímu nárůstu pacientů došlo pouze u poruch způsobených užíváním ostatních psychoaktivních látek, který ale není dán pouze růstem ošetřených pacientů, ale především jejich přesnějším vykazováním.

Údaje o ambulantní péči o pacienty užívající psychoaktivní látky budou v nejbližší době publikovány v samostatné aktuální informaci.

Vypracovala: Ing. Blanka Nechanská

Počty pacientů podle vybraných psychiatrických diagnóz

Kraj	Organické duševní poruchy		Poruchy vyvolané alkoholem		Poruchy vyvol. ostat. psychoaktiv. látkami		Schizofrenie		Afektivní poruchy		Neurotické poruchy		Poruchy osobnosti		Sexuální poruchy		Mentální retardace		Vývojové poruchy v dětství a adolescenci		Neurčená duševní porucha	
	F00–F09		F10		F11–F19		F20–F29		F30–F39		F40–F48 F50–F59		F60–F63 F68–F69		F64–F66		F70–F79		F80–F98		F99	
	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
Hl. m. Praha	3 508	5 680	2 150	1 539	3 464	1 817	2 980	3 831	7 045	14 656	13 407	26 409	2 872	3 351	721	502	629	471	1 809	1 252	157	222
Středočeský	2 103	3 893	856	468	771	350	1 464	1 812	3 074	6 473	5 331	14 212	934	995	127	14	1 080	896	775	333	65	20
Jihočeský	969	1 740	502	268	267	160	950	1 119	1 355	3 283	2 942	6 983	496	614	73	-	482	428	1 188	496	11	7
Plzeňský	1 045	1 893	933	424	928	246	1 110	1 169	1 743	3 716	3 997	8 110	1 545	547	60	7	786	444	735	294	168	234
Karlovarský	275	697	211	122	95	87	218	361	647	1 050	797	1 701	237	339	6	-	233	310	449	167	10	28
Ústecký	1 137	2 121	721	394	689	318	1 529	1 592	1 836	3 896	3 842	7 646	767	549	143	5	1 094	692	1 350	579	23	15
Liberecký	430	706	675	327	209	156	686	891	1 019	2 000	2 123	4 261	325	281	51	45	255	266	750	291	33	28
Královéhradecký	992	1 310	1 105	712	485	281	798	1 091	1 364	2 424	2 850	7 486	747	1 035	40	3	501	634	1 124	753	11	8
Pardubický	1 018	1 873	849	353	160	61	938	1 227	1 509	3 168	2 290	5 250	451	501	45	-	730	402	696	205	47	63
Vysočina	692	1 494	1 122	403	245	250	752	890	1 599	4 195	2 164	4 615	392	357	152	7	569	309	506	366	1	-
Jihomoravský	2 174	3 811	2 470	1 005	861	469	2 194	2 524	3 287	6 608	7 912	16 037	1 231	1 000	527	16	1 165	914	1 901	943	61	42
Olomoucký	1 420	2 177	1 836	848	839	579	1 616	1 875	2 287	5 250	5 162	9 854	1 659	917	230	44	1 105	752	1 161	506	448	333
Zlínský	851	1 400	1 526	715	134	63	1 295	1 501	1 077	2 686	2 628	6 031	423	367	7	2	596	551	828	349	16	7
Moravskoslezský	2 983	5 066	3 175	1 658	944	548	2 376	2 434	1 744	4 224	6 065	12 563	1 369	959	135	23	1 077	864	2 182	728	17	19
ČR	19 597	33 861	18 131	9 236	10 091	5 385	18 906	22 317	29 586	63 629	61 510	131 158	13 448	11 812	2 317	668	10 302	7 933	15 454	7 262	1 068	1 026

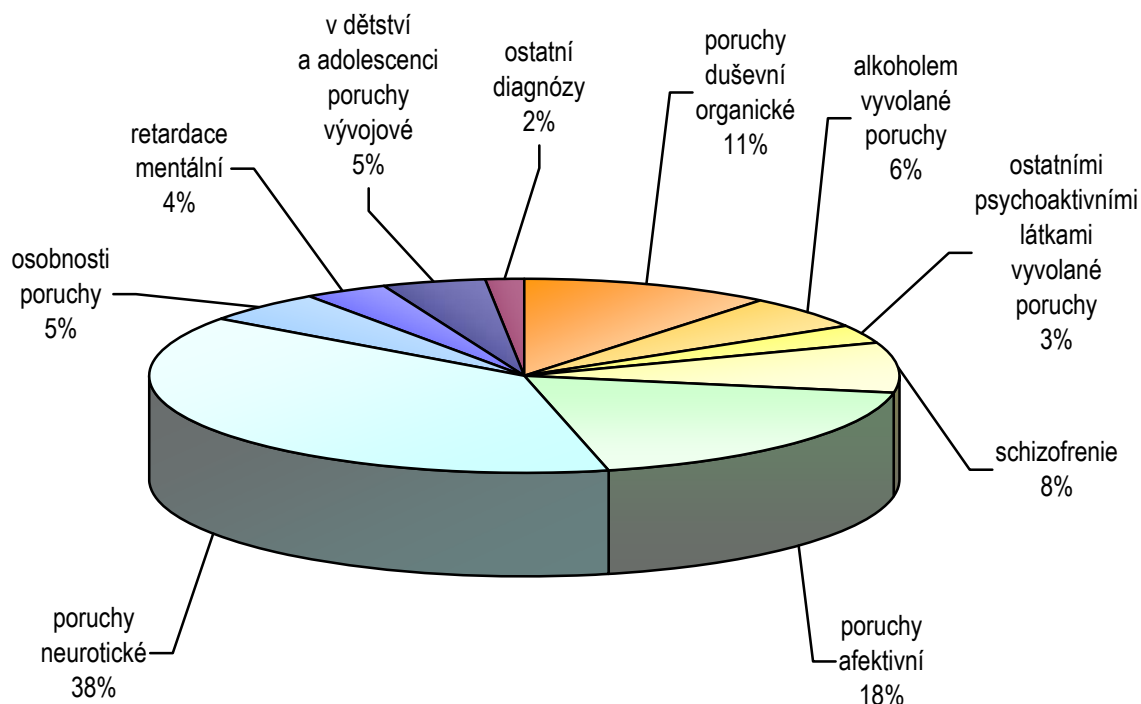
Míra incidence a prevalence u vybraných psychiatrických diagnóz

Kraj	Organické duševní poruchy	Poruchy vyvolané alkoholem	Poruchy vyvol. ostat. psychoaktiv. látkami		Schizofrenie		Afektivní poruchy		Neurotické poruchy		Poruchy osobnosti		Sexuální poruchy		Mentální retardace		Vývojové poruchy v dětství a adolescenci		Neurčená duševní porucha			
	F00–F09	F10	F11–F19	F20–F29	F30–F39	F40–F48	F50–F59	F60–F63	F68–F69	F64–F66	F70–F79	F80–F98	F99									
na 10 000 obyvatel																						
	inc.	prev.	inc.	prev.	inc.	prev.	inc.	prev.	inc.	prev.	inc.	prev.	inc.	prev.	inc.	prev.	inc.	prev.	inc.	prev.	inc.	prev.
Hl. m. Praha	14,9	73,9	8,7	29,7	9,4	42,5	6,0	54,8	29,3	174,6	73,1	320,3	10,7	50,1	1,7	9,8	1,3	8,8	6,6	24,6	0,9	3,0
Středočeský	8,9	48,4	2,4	10,7	1,5	9,0	2,4	26,4	10,4	77,0	26,4	157,6	3,4	15,6	0,1	1,1	1,8	15,9	1,7	8,9	0,2	0,7
Jihočeský	8,2	42,5	3,8	12,1	2,0	6,7	3,0	32,5	11,6	72,8	35,2	155,8	3,7	17,4	0,0	1,1	1,4	14,3	8,5	26,4	0,3	0,3
Plzeňský	17,2	51,4	8,1	23,8	5,0	20,6	5,5	39,9	18,5	95,6	55,8	212,0	7,3	36,6	0,3	1,2	3,1	21,5	6,1	18,0	4,0	7,0
Karlovarský	15,1	31,6	3,0	10,8	2,1	5,9	2,7	18,8	15,7	55,1	31,7	81,1	6,6	18,7	0,0	0,2	1,8	17,6	6,5	20,0	0,4	1,2
Ústecký	8,9	39,0	1,9	13,3	1,8	12,0	2,7	37,3	9,4	68,6	33,2	137,4	3,7	15,7	0,1	1,8	2,6	21,4	8,2	23,1	0,2	0,5
Liberecký	7,7	25,9	8,5	22,9	1,9	8,3	3,4	36,0	12,6	68,9	38,4	145,7	3,0	13,8	0,1	2,2	1,9	11,9	5,0	23,8	0,2	1,4
Královéhradecký	10,5	41,5	6,6	32,8	4,1	13,8	4,3	34,1	10,5	68,3	50,3	186,4	5,0	32,1	0,0	0,8	2,5	20,5	9,1	33,8	0,1	0,3
Pardubický	17,0	56,0	7,2	23,3	1,5	4,3	7,9	42,0	15,2	90,7	49,6	146,2	4,1	18,5	0,0	0,9	2,0	21,9	6,6	17,5	0,9	2,1
Vysočina	9,5	42,4	4,3	29,6	1,2	9,6	2,6	31,9	17,4	112,4	25,8	131,5	2,4	14,5	0,2	3,1	1,5	17,0	3,2	16,9	0,0	0,0
Jihomoravský	18,3	52,0	8,2	30,2	3,7	11,6	4,0	41,0	17,9	86,0	57,7	208,3	5,2	19,4	0,9	4,7	2,1	18,1	5,6	24,7	0,3	0,9
Olomoucký	12,0	56,0	13,4	41,8	6,7	22,1	4,8	54,4	16,1	117,4	55,5	233,9	11,6	40,1	0,9	4,3	5,1	28,9	6,8	26,0	9,1	12,2
Zlínský	12,9	38,1	10,9	37,9	1,3	3,3	4,0	47,3	12,6	63,6	42,3	146,4	3,8	13,4	-	0,2	3,4	19,4	9,5	19,9	0,2	0,4
Moravskoslezský	14,8	64,4	6,8	38,7	2,1	11,9	3,4	38,5	7,6	47,8	32,4	149,1	3,2	18,6	0,3	1,3	1,3	15,5	3,5	23,3	0,2	0,3
ČR	12,8	51,0	6,7	26,1	3,5	14,8	4,0	39,3	14,9	88,8	44,5	183,6	5,4	24,1	0,4	2,8	2,2	17,4	5,8	21,7	1,1	2,0

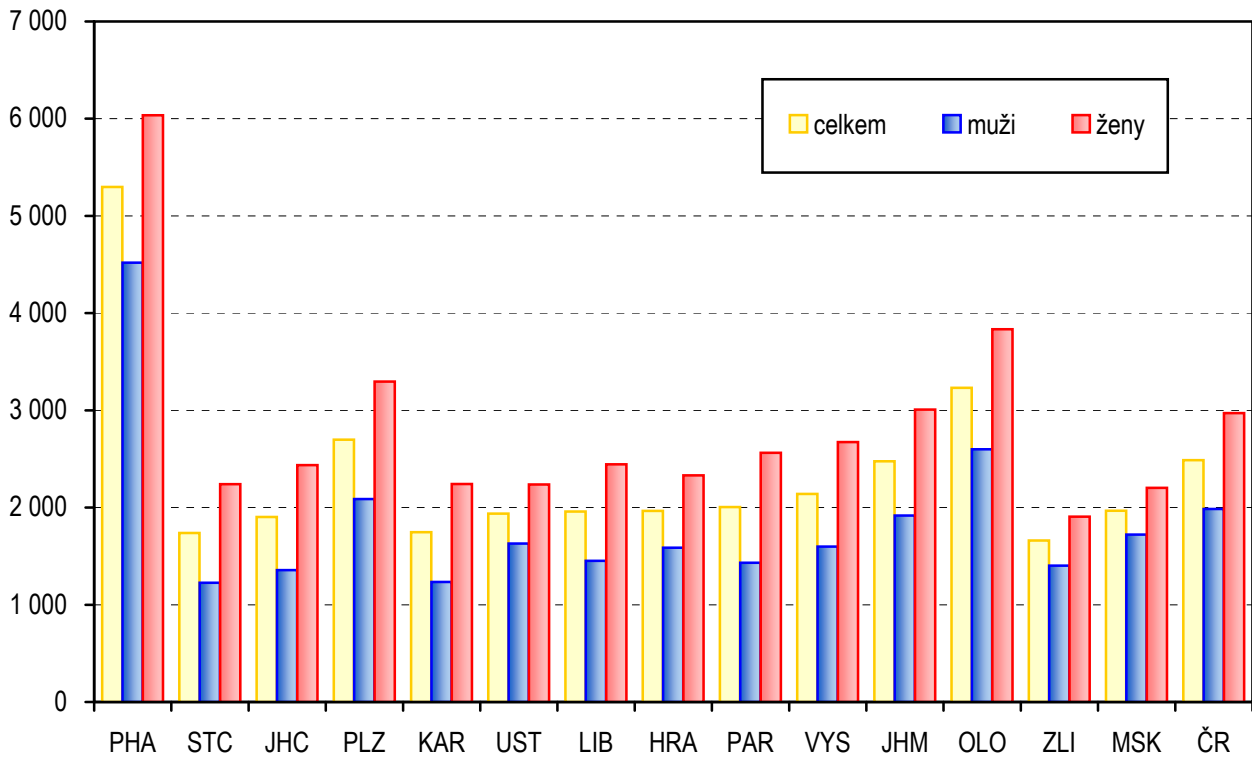
Počty pacientů podle pohlaví, věkových skupin a vybraných diagnóz

Vybrané diagnózy	Celkem	z toho v procentech			
		ženy	0–14 let	15–19 let	20 let a více
organické duševní poruchy (F00–F09)	53 458	63,3	0,2	0,6	99,2
poruchy vyvolané alkoholem (F10)	27 367	33,7	0,0	2,4	97,5
poruchy vyvolané ostatními psychoaktivními látkami (F11–F19)	15 476	34,8	0,3	10,9	88,8
schizofrenie (F20–F29)	41 223	54,1	0,1	2,7	97,2
afektivní poruchy (F30–F39)	93 215	68,3	0,4	2,2	97,4
neurotické poruchy (F40–F48, F50–F59)	192 668	68,1	2,0	4,6	93,4
z toho sexuální dysfunkce (F52)	9 080	25,5	0,2	6,9	92,9
poruchy osobnosti (F60–F63, F68–F69)	25 260	46,8	0,5	7,2	92,3
z toho patologické hráčství (F63.0)	1 435	9,1	0,2	5,5	94,3
sexuální poruchy/deviace (F64–F66)	2 985	22,4	1,2	7,5	91,3
mentální retardace (F70–F79)	18 235	43,5	11,8	12,2	76,0
vývojové poruchy v dětství a adolescenci (F80–F98)	22 716	32,0	71,0	29,0	-
neurčená duševní porucha (F99)	2 094	49,0	5,3	13,1	81,6
neploidnost (N46,N97)	2 522	10,3	-	3,7	96,3
vývojové poruchy mužských pohlavních orgánů (Q53–Q55)	120	-	7,5	18,3	74,2

Struktura počtu pacientů v ambulantních psychiatrických zařízeních podle skupin vybraných diagnóz

Počet ošetření-vyšetření v ambulantních psychiatrických zařízeních na 10 000 obyvatel

Podíl pacientů u vybraných psychiatrických diagnóz podle pohlaví

